

איסור גזל.

[פרשת מצורע, שיחה 2 – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו "אוצרות התורה".
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

"כי תבואו אל ארץ כנען... ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם". (ויקרא יד, לד)
אין התורה מפרשת משום מה, בא סבל זה לבעל הבית.

אבל חז"ל נתנו לכך שבע סיבות. ואחת מהן: "על הגזל". (אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן, על שבעה דברים נגעים פּאין - על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות-העין. [ערכין טז.]).

ואף הביאו רמז מהמקרא, "וצוה הכהן ופינו את הבית" - תנא: הוא כונס ממון שאינו שלו, יבוא הכהן ויפזר ממנו" (שם). ומבאר שם מהרש"א שלא היה צריך לומר "וצוה הכהן" שהרי ממילא בעל הבית היה מוציא את כליו שלא יִטמאו כאשר יכריזו טומאה על הבית, ואז כל אשר בתוכו יטמא. אלא, בעל הבית התבייש להוציא החוצה כל חפציו, פן יכירו בהם אותם אלו שמהם גנב. ורק בציווי של כהן באה אליו הבושה הגדולה הזאת.

בספר "שפתי כהן" (של ר' מרדכי הכהן שלמד אצל גורי הארז"ל) כתב על פסוקנו – "להזהיר לאדם שלא יבנה ביתו בגזל שסופו ליהרס. וכן הוא אומר "הוי בונה ביתו בלא צדק, ועליוֹתיו בלא משפט, ברעהו יעבוד חנם ופועלו (=משכורתו) לא יתן לו" (ירמיה כב, ג). וכן כְּשִׁיבְנָהוּ – יזכיר עליו שם שמים תחילה כדי שיתקדש ותחול בו הקדושה". (ע"פ זהר גנא:, וכן שלי"ה, שער האותיות, סוף 'אמונה').

כאשר נעין במהות של ביתו של אדם, ובמיוחד בארץ הקודש, נבין מה היא חומרת החטא הזה של 'גזל'. חלק ממהותו של האדם היא 'ביתו'. עוד לפני שהאדם נולד, מכריזים ברקיע "בית פלוני לפלוני" (סוטה ב.). כלומר, יש קשר נפשי למקום מגוריו של האדם. ולפעמים, רע לו לאדם במקום מסוים, בגלל שזה לא מקומו הראוי לו.

ולכן אמרו "שלשה (הם) הצועקין (לה' לבקש רחמים) ואינן נענין... דְּבִישׁ ליה בהאי מתא, ולא אזיל למתא אחריתי". (בי"מ עה: [=ש"ע לו בעיר זו, ולא משנה את מקומו לגור בעיר אחרת]), כמו שאמרו "מְשַׁנָּה מקום, משנה מזל" (ירושלמי שבת ו, ט: "ששינוי המקום גורם"). אבל צריכים להקפיד שיהא בנוי בצדק וביושר.

על דברי זוהר (ג, קכז:): "ועאלו בחקלא ביני אילנא ויתבו", כתב הגר"א (תחילת תיקוני זוהר, מול דף א'): "אין השכינה שורה אלא על פועל-צדק... לכן בכל מקום קיבוצם להשראת שכינה לא רצו שיהיה בבית, מעשי ידי אדם, שמא היה בו מעשה אחד שלא בכונה קדושה, והסתופפו תחת מעשי ה'". (בשדות וביערות) עכ"ל. [כלומר, מה שהיו מתוועדים החבריא קדישא רשביי וחביריו, דווקא בשדות בין האילנות (בחקלא ביני אילנא), ולא בביתו של אחד מהם, מפני שבמעשי ה' אלו, ודאי אין שום מעשה שלא בקדושה].

וכתוב בספר "הגאון החסיד מוילנא" (עמ' מו) – "לפי מסורת אחת בשם הגר"א, אין הלומד רואה סימן ברכה בלימודו אם בבית תקוע מסמר אחד שאינו שלו".

גם ר' אברהם, אחיו של הגר"א מביא בשמו: "אם היו בונים בית-הכנסת כראוי, היינו שאף הקרדום שחוטבים בו העצים היה הישראלי עושה במחשבה לשם שמים כראוי, לא היו מתפללים באותו בית-הכנסת במחשבה זרה". ('מעלות התורה', הוצ' ניו יורק, שנת תשי"ז, עמ' קכד).

עכשיו מובן מאד מדוע נגעים באים על חסרון זה אך ורק בארץ הקודש. כיון שמדובר להשכין שכינה בְּפִית, הקלקול הנורא של גזל מקעקע יסודות הבית ומביא לידי הירוסו בעיקר בארץ הקודש. ראינו במדרשי חז"ל אחרים, שקלקול הגזל מנתק את האדם מן קונו.

אדם המתפלל וידיו מלוכלכות בגזל, קורא ואין ה' עונה אותו. (שמות רבה כב).
וכך דרשו שם במדרש על פסוק "ובפרשכם כפיכם, אעלים עיני מכם, גם כי תרבו תפילה אינני שומע,
ידיכם דמים מלאו". (ישעיה א, טו, ונמליץ: "דמים, תרתי משמע" – שפיכות דמים, וגם דמים לשון מעות, היינו שהיו גוזלים)

הסביר "מסילת ישרים" (תחילת פרק י"א) – "והבט יופי המשל הזה, כי דימה הגזל הבלתי נגלה כדבר
המתדבק ביד האדם". כלומר, אמנם עיניים חושיות של האדם אינן מבחינות ואינן רואות את כיעור
הטומאה, אבל בעלי רוח הקודש מיד רואים את הפגם והמום הנדבקים בידיים כאלו. ואז יפרוש כפיו
השמימה, אבל אין ה' עונה תפילותיו מחמת קטרוג של ידיו.

ר' חיים ויטאל מביא, (בתחילת "שער רוח הקודש") שהאריז"ל היה מכיר חטאי בני אדם לפי השרטוטים
שבפרצופיהם וכן בידיהם. אין ספק שנשאר רושם רע על אותה היד. וכך התפאר איוב (טו, יז) "על לא
חמס בכפי, ותפילתי זָפָה". וגם דוד המלך אמר "נקי כפים ובר לבב... ישא ברכה מאת ה'". (תהלים כד, ד-ה)

חז"ל ראו בגזל מראשי רשימת העוונות.

- "בני אדם שהיו בהם עובדי ע"ז ומגלי עריות ושופכי דמים, וגזל שקול כנגד הכל.
עשרים וארבעה חטאות סידר יחזקאל, ומכולם לא חתם אלא בגזל". (ויק"ר לג)
- "דאין לך חמור בכל האיסורין שבתורה, מעונש הגזל". (תנחומא, נח, ד)

וצריך עיון, משום מה יגדירו בחומרא כה גדולה את הגזל?

דומני שזה בגלל חוסר הבטחון בה', שהאדם אינו מאמין שה' הוא הקובע כמה ממון יוקצב לכל אדם
ואדם. "מִשְׁלָף יתנו לך, אין אדם נוגע במוכן לחברו" (יומא לח:), וכמו שפירש רש"י שם: "מזונות קצובין
לך מן שמים". וע"י זה האדם מקיים "ואהבת את ה'... בכל מאודך". יכול להיות שבפיו של האדם הוא
מבטא אמונה ש"הכל בידי שמים", אבל מעשיו מכחישים את דיבורי שפתיו. אותו האדם החושב
להשיג ממון ע"י השתדלותו שלא לפי חוקי התורה, הרי בפנים-לבו הוא כופר גדול בשלטונו של ה'. "מי
שהוא נקי כפים מן הגזל הוא יעלה בהר ה'". (תנחומא, צו, א)

כך אמר המלאך-המגיד לרַבֵּנוּ "בית יוסף": "וראָה וחשוב כי בכל הרהורים שיהרהר האדם בעסקיו,
לא מוסיף ולא גורע ולא מבטל מהנגזר עליו דבר". ("מגיד מישרים", סוף פרשת וארא).

לְקַח זֶה נִלְמַד בְּדוּקָא בִּארְצֵי יִשְׂרָאֵל. "שֶׁכֶן אֶרֶץ – וּרְעָה אֲמוּנָה". (תהלים לו, א) בזה מוסבר מאמר חז"ל:
"בשורה (טובה) היא להם, שהנגעים באים עליהם". (הוריות י). וחוץ ממה שפרשו שם בשי"ס שימצאו
מטמונים שהטמינו הכנענים בקירות הבתים, יש כאן בשורה טובה שבני ישראל יתְּנֶקוּ מעונם.

וכמו שחז"ל ברכו את ה' במעשה יששכר איש כפר ברקאי, (היה כהן ונקצצו ידיו ע"י המלך (עיין שם המעשה מדוע)
ועלתה לו כך כעונש על שהיה עובד עבודה בבית-המקדש עם כפפות), ואמר רב יוסף, "ברוך רחמנא דאשקליה ליששכר,
למיטרפסיה מיניה בהאי עלמא". (פסחים נו:). [ברוך המקום, ששילם לזה לגבות ממנו חובו בעולם הזה – ולא בעוה"ב]

וכן אצלנו, זה שבאו נגעים לביתו והוא מוציא רכוש הגנוב מביתו לעיני כל השכנים הסקרנים, והוא
סובל בושה וחרפה, זהו בבחינת "ונתתי נגע צרעת" – ה' נותן לו מתנה, כדי לזכות את האדם.